

Udgivet 14.02.2024

Planter og frø af grønsager til økologisk dyrkning

Med et mål om at fremme brugen af økologisk planteformeringsmateriale arbejdes der fra flere sider på at øge udbuddet af dette samtidig med, at der laves opstramminger i dispensationspraksis vedrørende brug af ikke-økologisk planteformeringsmateriale.

Af Tove Mariegaard Pedersen, Birgit Ingvorsen

Dispensationsmulighed udløber ved udgangen af 2036

Ifølge den ny økologiforordning Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/848, som trådte i kraft 1. januar 2022, er målet, at der ikke længere skal kunne anvendes ikke-økologisk planteformeringsmateriale i økologisk produktion fra 2037. I takt med at der har været stigende efterspørgsel efter økologiske grønsager og et voksende økologisk produktionsareal med grønsager, arbejder de økologiske frøfirmaer og forældre derfor med at opruste deres økologiprogrammer. Hovedandelen af den økologiske grønsagsforædling foregår i Holland.

I dag skal der som udgangspunkt allerede anvendes økologisk planteformeringsmateriale. Udbuddet af højkvalitetsplanter og -frø inden for de fleste grønsagsarter er dog fortsat begrænset. Der vil derfor stadig være behov for at søge dispensationer, indtil produktionen af frø og sorter til økologi er tilstrækkeligt udbygget, hvilket vil være en løbende proces frem mod 2037. Indenfor nogle arter, f.eks. løg, er der dog allerede nu en god forsyning med økologisk materiale.

OrganicXseeds

Fra 1. januar 2020 skiftede den økologiske frødatabase til OrganicXseeds, som også anvendes i en elleve andre europæiske lande. Der er desuden lavet en fælles europæisk leverandørdatabase Seeds4organic, hvor firmaerne kan oprette varer i flere lande. Dette har ført til et øget udbud af økologiske frø og vegetativt planteformeringsmateriale af grønsager fra udenlandske leverandører i den danske OrganicXseeds.

Tidligere var der inden for en række grønsagsarter generel tilladelse med krav om anmeldelse, og du skulle ikke afvente svar fra Landbrugsstyrelsen før anvendelse. Nu er der oftest krav om individuel dispensationsansøgning, hvis du ønsker at anvende ikke-økologisk planteformeringsmateriale. For væksthusegurter er der indført "kategori 1", og der gives kun dispensation i helt særlige tilfælde. Dette begrundes med, at vækstforholdene i væksthuse ikke afviger så meget som på friland, og Landbrugsstyrelsen har derfor vurderet, at der er tilstrækkeligt udbud af økologiske frø.

Inden du bestiller frø og vegetativt planteformeringsmateriale, så husk altid at tjekke udbuddet i OrganicXseeds af økologisk materiale og eventuelle dispensationsmuligheder, hvis den ønskede sort ikke findes i økologisk kvalitet.

Foto: Tove Mariegaard Pedersen

Frøformerede udplantningsplanter skal altid være økologiske, der kan ikke gives dispensation til ikke-økologiske planter af f.eks. porrer, kål, salat og krydderurter, hvor udplantning og høst sker i samme vækstsæson.

Udenlandske varer i den danske OrganicXseeds

Hvis der ikke er varer af en den ønskede afgrøde tilgængelige i Danmark, er du forpligtet til at undersøge udbuddet af varer fra udlandet i den danske OrganicXseeds. Landbrugsstyrelsen stiller ikke krav om, at sorterne i OrganicXseeds skal være afprøvede under danske dyrkningsforhold. Til gengæld forventes det, at firmaerne leverer tilstrækkelig og let tilgængelig information om sorterne, så det er muligt at vurdere, om sorten kan anvendes. Varerne skal kunne leveres af firmaerne indenfor en rimelig tidsramme og i tilstrækkelige portionsstørrelser. Varerne skal desuden leve op til almindelige kvalitetskrav i forhold til sundhed, renhed, spireevne mv.

Der er generelt mangel på oplysninger på dansk om sorterne, hvilket stiller krav til købers sprogkunderskaber for at kunne få oplyst udbud, aftale pris, kvalitet, levering og håndtere reklamationer. Transportomkostningerne er en ekstra udgift, og det kan være en fordel at foretage større indkøb sammen med kolleger. Tilsammen må der forventes ekstra etableringsomkostninger ved indkøb af varer i udlandet.

Bestil økologisk planteformeringsmateriale i god tid

For at sikre sig de ønskede sorter og den ønskede kvalitet er det altid vigtigt at bestille varerne i god tid, og særligt vigtigt er det for økologiske jordbær. Det har også stor betydning for dine muligheder for at få dispensation, hvis du ikke har forsøgt at bestille i god tid. Bestil senest dine jordbær i september. Hvis du venter til februar/marts, vil du som udgangspunkt ikke kunne opnå dispensation til at bruge ikke-økologiske jordbærplanter. Hvis det ønskede materiale ikke kan skaffes økologisk, så husk at gemme dokumentation. Der kan søges dispensation til køb af ikke-økologiske frigoplanter, hvis den ønskede sort ikke kan købes økologisk og øvrige tilgængelige sorter ikke kan anvendes.

Hvis der ikke er økologiske varer i OrganicXseeds af den afgrøde, du skal bruge, er du ikke forpligtet til at søge efter egnede sorter af økologisk kvalitet i udlandet, men det kan være en god idé at afsøge markedet alligevel.

Ved bestilling er det altid vigtigt at få en ordrebekræftelse for at sikre, at det bestilte stemmer overens med det aftalte. Hvis du bestiller ikke-økologisk materiale er det vigtigt at gemme ordrebekræftelse som dokumentation til fremvisning på kontrolbesøg. Leveringstidspunkt skal fremgå af ordrebekræftelsen sammen med oplysninger om leverandør, leveringsadresse, bestillingstidspunkt, mængde, art, sort samt at der er tale om materiale, som enten er ubehandlet eller ikke er behandlet med produkter, som ikke er tilladt i økologien.

Dispensationsansøgning – kun som elektronisk ansøgning

Det er muligt at søge dispensation til ikke-økologisk planteformeringsmateriale, hvis

- der ikke findes økologiske sorter af de arter, du ønsker at dyrke i OrganicXseeds
- leverandøren ikke kan levere økologisk materiale til det ønskede anvendelsestidspunkt, selvom du har forsøgt at bestille i god tid
- du dyrker i småskala til forsøgsmæssige formål, hvis du f.eks. vil afprøve nye sorter
- de sorter der udbydes, ikke kan anvendes til din produktion

I ansøgningen skal du først og fremmest begrunde, hvorfor du ikke kan anvende de udbudte sorter (og kvaliteter) på din bedrift. Du bør kunne finde lettilgængelig information om sorterne i OrganicXseeds eller på leverandørens hjemmeside. Hvis du ikke kender de tilgængelige sorter, kan det anbefales at skaffe noget til afprøvning på din bedrift, for at undersøge om sorterne egner sig til din produktion. Hvis det ikke er tilfældet, kan du bruge disse oplysninger i en eventuel dispensationsansøgning.

Beskriv din produktion og forklar, hvilke specifikke egenskaber, den ønskede sort har, som er afgørende for netop din produktion. Det kan være egenskaber som tidlighed, dyrkningssystem (anvender du fx frø eller stiklinger), behov for priming, egnethed til lagersystemet, lysproduktion i væksthus eller en specifik resistens, som er afgørende på netop din bedrift. Det er ikke tilstrækkelig begrundelse, at den sort, du ønsker, efterspørges af aftager, at den har en særlig smag eller at det er en hybrid-sort, der skal følges op med supplerende begrundelser. Forklar på hvilket tidspunkt, materialet skal anvendes. Det vil lette sagsbehandlingen at være omhyggelig med ansøgningen, da du ellers vil skulle sende supplerende oplysninger efterfølgende.

Du skal lave dispensationsansøgningen elektronisk i OrganicXseeds, og for at gøre dette, skal du oprette dit eget login. Det er også i OrganicXseeds, at du finder afgørelsen, når dispensationsansøgningen er behandlet. Sagsbehandlingstiden er op til tre uger, men i spidsbelastningsperioder kan den være længere. Det er risikabelt at vente med at søge til sent i sæsonen, når du har det endelige overblik over årets produktion. Et afslag kan resultere i, at du er nødt til at udsætte opstart, imens du evt. laver en ny ansøgning eller skal indsende supplerende oplysninger.

Læs afgørelsen grundigt igennem og husk, at du først må anvende ikke-økologiske frø eller planter, når du har modtaget godkendelsen.

Tidsbegrænset dispensation

Landbrugsstyrelsen har i udgangspunktet valgt at inddele året i fire vækstsæsoner efter årstiderne, og du kan kun få dispensation indenfor den aktuelle vækstsæson. Materialet skal være modtaget og i jorden, inden dispensationen udløber. Det betyder f.eks., at forårssæsonen går fra 1. marts til 31. maj, og en eventuel dispensation vil udløbe ved udgangen af maj.

Det er vigtigt, at du har dette med i planlægningen i forhold til, hvornår du skal ansøge, og hvornår du ønsker at så eller plante. Det anbefales at søge i starten af vækstsæsonen (defineret efter årstid), da sagsbehandling, modtagelse og såning/plantning alt sammen tager tid. Hvis du vil så eller plante i april, har du altså kun kort tid til at sikre dig planteformeringsmateriale.

Når du laver din dispensationsansøgning, skal du anføre anvendelsestidspunkt på ansøgningen. Skal du så/plante samme afgrøde flere gange inden for dispensationsperioden, skal du oplyse forventet udsæds- eller udplantningsmængde pr. uge, samt den forventede produktionsperiode. Hvis det rækker ud over de definerede vækstsæsoner, har du mulighed for at anmode om, at dispensationsperioden tilpasses dit aktuelle behov.

Hvis du bestiller ikke-økologisk frø, inden du har fået dispensation, er det på eget ansvar. Tidligere dispensationer til grønsagsfrø, som du har på lager fra tidligere sæson, er ikke længere gyldig i den efterfølgende sæson, og der skal laves en ny ansøgning. Hvis der i mellemtiden er kommet økologisk frø i OrganicXseeds vil du ikke kunne opnå dispensation på ny.

Husk dokumentation ved anvendelse af ikke-økologisk planteforneringsmateriale

Hvis der i OrganicXseeds ikke findes økologisk frø eller vegetativt planteforneringsmateriale indenfor en art kan Landbrugsstyrelsen vælge at give generel tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk frø i form af klassifikationen "Til bekræftelse".

Inden du bestiller udsæd, er det vigtigt, at du er opmærksom på at tjekke OrganicXseeds. Du skal ved krav om bekræftelse i forbindelse med bestilling af ikke-økologisk planteforneringsmateriale udfylde en digital bekræftelse i OrganicXseeds. Du skal også huske at gemme ordrebekræftelse og leveringsoplysninger. Vær opmærksom på, at kontrolløren ikke har adgang til dine personlige oplysninger, så sørg for at have udskrift af dispensation eller bekræftelse klar ved kontrolbesøg, eller vær klar til at fremvise den elektroniske version.

Småplanter

Med virkning fra 1. januar 2022 er det ikke tilladt at anvende ikke-økologiske et-årige frøplanter i økologisk produktion (Kommissionens delegerede forordning 2022/474 af 17. januar 2022). Det gælder f.eks. porre, broccoli, kål, krydderurter, blomster, tomatplanter og agurkeplanter. For flerårige frøplanter som f.eks. asparges kan der gives tilladelse til anvendelse af ikke-økologiske frøplanter, hvis øvrige betingelser er opfyldt. Flerårige frøplanter kan også blive omfattet af forbuddet, hvis du har tilrettelagt produktionen, så udplantning og høst af en frøplante foretages i samme vækstsæson.

For pødekviste af f.eks. æbletræer og småplanter af vegetativt materiale er der tilsvarende mulighed for tilladelse til anvendelse af ikke-økologisk småplanter, hvis øvrige betingelser er opfyldt - det vegetative materiale omfatter både etårige og flerårige planter som f.eks. asparges, jordbær og scætteløg.

Hvis du søger om tilladelse til at anvende ikke-økologisk vegetativt forneringsmateriale, skal du være opmærksom på, at tilladelsen forudsætter, at der er tale om yngste/mindste ikke-frøformerede forneringsmaterialer, der praktisk kan handles samt håndteres i din produktion. Det gælder f.eks. for stiklinger, udløbere, knolde, løg og barrodsplanter.

Specialistgrupper og ækvivalenslister

Landbrugsstyrelsen er i gang med at nedsætte specialistgrupper, som vil understøtte Landbrugsstyrelsen ved vurdering af, om der er tilstrækkeligt bredt udvalg og tilstrækkelig mængde af tilgængelige sorter under en art eller sortgruppe med henblik på at afklare, om sortgruppen/arten skal være kategori 1, kategori 2 /individuel tilladelse eller kategori 3/til bekræftelse.

Herudover skal specialistgrupperne bistå Landbrugsstyrelsen med at udarbejde ækvivalenslister ud fra kendskabet til de enkelte sorter. Ækvivalente sorter er sorter, som har sammenlignelige egenskaber, og som du kan blive henvist til, hvis den ønskede sort ikke er tilgængelig. Hvis den ækvivalente sort ikke kan anvendes, skal du kunne argumentere for dette for at opnå en dispensation. Indtil videre findes der en ækvivalensliste for jordbær på Landbrugsstyrelsens hjemmeside.

Yderligere information

- [Link til OrganicXseeds \(https://www.organicxseeds.dk/\)](https://www.organicxseeds.dk/)
- [Link til Landbrugsstyrelsens Miniguide til OrganicXseeds \(https://www.organicxseeds.dk/_Resources/Persistent/b/7/5/a/b75a110e1e84ae35ecfc15767fbd3278e456a934/Brugervejledning_til_OrganicXseeds_20\)](https://www.organicxseeds.dk/_Resources/Persistent/b/7/5/a/b75a110e1e84ae35ecfc15767fbd3278e456a934/Brugervejledning_til_OrganicXseeds_20)
- [Link til artikel på Innovationscenter for Økologisk Landbrugs hjemmeside: OrganicXseeds – den danske frødatabase \(/regler/organicxseeds-den-danske-froedatabase/\)](#)
- [Link til Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion \(https://lbt.dk/tvaergaende/oekologi/jordbrugsbedrifter/vejledning-om-oekologisk-jordbrugsproduktion#c5469\)](https://lbt.dk/tvaergaende/oekologi/jordbrugsbedrifter/vejledning-om-oekologisk-jordbrugsproduktion#c5469)
- [Link til Kommissionens delegerede forordning \(EU\) 2022/474 af 17. januar 2022 \(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0474&from=DA\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R0474&from=DA)

Reglerne administreres af Landbrugsstyrelsen, og der tages forbehold for ændringer i praksis.

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

For mere information

Tove Mariegaard Pedersen

Specialkonsulent

Jordfrugtbarhed, korn, OrganicXseeds

+45 40 25 63 33

tove@icoel.dk

Birgit Ingvorsen

Chefkonsulent

Regler, tilskud

+45 23 74 37 98

biin@icoel.dk